

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven i förordning (2024:183) om konsekvensutredningar.

Bakgrund och innehållet i förslaget

I promemorian föreslås ändringar i artskyddsförordningen (2007:845) som syftar till att anpassa skyddet genom nationell fridlysning till arternas faktiska skyddsbehov och till andra angelägna samhällsintressen. Förslagen innebär bland annat att de nationella fridlysningsbestämmelserna inte ska tillämpas när det i det enskilda fallet är uppenbart att syftet inte är att påverka den fridlysta arten samt att förbuden inte ska gälla i den utsträckning de skulle medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras, med undantag för de mest skyddsvärda arterna. En ny dispensgrund föreslås, vilken medger undantag för åtgärder som tillgodoser ett allt överskuggande allmänintresse. Dispens ska endast medges om det inte finns någon annan lämplig lösning och förenas med en skyldighet att vidta eller bekosta kompensationsåtgärder för att så långt möjligt motverka negativ påverkan på artens bevarandestatus.

Det föreslås också att Naturvårdsverket ska få till uppdrag att löpande (vart sjunde år) se över fridlysningslistan så att skyddet anpassas till aktuella behov.

Förslaget innefattar även ett förtydligande gällande undantag avseende jakt av fåglar, däggdjur och fisk genom hänvisning till jaktlagen (1987:259), jaktförordningen (1987:905) och förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskenäringen.

Förslagen har sin bakgrund i Artskyddsutredningens tidigare bedömningar (SOU 2021:51) och syftar till att säkerställa en bättre balans mellan bevarandemål och andra intressen såsom jord- och skogsbruk, infrastruktur och samhällsbyggande.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Konsekvenser för företag

Förslagen bedöms kunna få särskild betydelse för företag inom skogsbruk, mineralutvinning, bostadsbyggande och vindkraft där markanvändning och exploatering kan beröra fridlysta arter. Det uppges att undantag och utökade dispensmöjligheter i vissa fall kan underlätta pågående verksamhet, medan skärpta krav för vissa särskilt hotade arter kan medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras.

Det anges också att förslagen i promemorian bedöms innebära betydande lättnader för sådana verksamheter och åtgärder som inte är direkt riktade mot exemplar av nationellt fridlysta arter men där påverkan på arterna uppstår som en bieffekt, vilket i huvudsak avser skogsbruk.

Det uppges att förslagen i promemorian sammantaget medför att en grupp nationellt fridlysta arter (markerade med skyddskategori SK2 eller SK2.SB) som regel inte skyddas vid pågående markanvändning, att en annan grupp arter (markerade med skyddskategori SK1) skyddas vid pågående markanvändning upp till gränsen för ett avsevärt försvårande och slutligen att en grupp bestående av de allra mest skyddsvärda arterna (markerade med skyddskategori SK1.AH) skyddas och kan medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras. De sistnämnda arterna anges ha ett starkt skydd som i huvudsak motsvarar det skydd som djur och växter har enligt de EU-baserade fridlysningsbestämmelserna i 4 a och 7 §§ artskyddsförordningen.

Utredningen redovisar övergripande vilka branscher som berörs men lämnar inte uppgifter om antalet företag, deras storlek eller gör några kvantitativa uppskattningar av effekterna. Några beräkningar av administrativa kostnader, intäktspåverkan eller andra effekter presenteras inte. En kvalitativ beskrivning av att förslagen huvudsakligen leder till minskade inskränkningar i exempelvis jord- och skogsbruk och annan markanvändning och exploatering finns däremot.

Förslagsställaren framhåller dock att bedömda konsekvenser beskrivs i kvalitativa termer och att en slutlig analys av de samlade konsekvenserna av ändringarna av bestämmelserna om nationell fridlysning kan göras först när kompletterande förslag har tagits fram av Naturvårdsverket¹.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Problembeskrivningen och syftet med förslaget framgår tydligt. Förslagsställaren anger att nuvarande fridlysningsbestämmelser är svåröverskådliga och kan ge oproportionerliga effekter i förhållande till bevarandemålen, vilket anges motivera behovet av en mer nyanserad och rättssäker reglering. Regelrådet bedömer att redovisningen i denna del är tillräcklig. Även förslagets förhållande till EU:s art- och habitatdirektiv samt fågeldirektivet behandlas på ett relativt tydligt sätt, där det framgår att förslaget syftar till att säkerställa överensstämmelse utan att gå utöver minimikraven.

Konsekvenserna av om ingen åtgärd vidtas redovisas översiktligt. Det anges att rättstillämpningen fortsatt skulle vara svårförutsägbar och medföra ett ineffektivt artskydd som i liten utsträckning är anpassat till olika arters skyddsbehov men som kan ha stor påverkan på andra allmänna och enskilda intressen med mycket små möjligheter att ta hänsyn till motstående intressen. Regelrådet bedömer att redovisningen i denna del är tillräcklig.

Regelrådet har inte kunnat utläsa någon tydlig redovisning av alternativa lösningar, vilket medför att delaspekten bedöms bristfällig.

När det gäller berörda företag framgår att verksamheter inom jord- och skogsbruk, bygg, energi och infrastruktur kan påverkas. Detta ger enligt Regelrådet en rimlig bild av berörda branscher, men uppgifter om de företag som påverkas – såsom antal och storlek – saknas. Detta försvårar

¹ Se uppdrag till Naturvårdsverket att föreslå vilka arter som bör vara nationellt fridlysta (KN2025/01532).

bedömningen av hur stor påverkan som kan väntas av förslaget. Ingen kvantitativ analys görs heller avseende hur företagens kostnader och intäkter kan komma att påverkas, trots att vissa av förslagen verkar kunna medföra effekter i form av förenklad markanvändning i vissa fall, kompensationsåtgärder eller fördröjda projekt i andra. Konsekvensutredningen innehåller inte heller några uppgifter om i vilken utsträckning nuvarande artskyddsbestämmelser hindrar pågående verksamhet

Effekterna på konkurrensförhållanden mellan företag berörs inte, trots att förändringar i tillämpning och dispensmöjligheter kan få konsekvenser för konkurrenssituationen mellan företag som verkar inom likartade områden men under olika ekologiska förutsättningar. Regelrådet bedömer redovisningen som bristfällig även i denna del.

Det framgår inte heller om särskild hänsyn tagits till små- och medelstora företag vid reglernas utformning, trots att många skogs- och jordbruksföretag är småskaliga och därmed särskilt känsliga för förändringar i tillståndprocesser och kompensationskrav. Även redovisningen av åtgärder för att begränsa kostnader och andra negativa effekter är begränsad.

Tidpunkten för ikraftträdande är tydligt angiven, men det saknas information om planerade informationsinsatser eller stödmaterial som kan underlätta företagets anpassning. Någon plan för hur och när konsekvenserna ska följas upp eller utvärderas finns inte redovisad.

Sammantaget bedömer Regelrådet att konsekvensutredningen uppfyller kraven endast i delar som avser problembeskrivning, syfte, bakgrund, konsekvenser av om ingen åtgärd vidtas, förslagets överensstämmelse med EU-rätten och om de går utöver minimikraven samt gällande tidpunkt för ikraftträdande. I övriga delar – särskilt vad gäller redovisningen av berörda företag, ekonomiska konsekvenser, konkurrenspåverkan, alternativa lösningar, särskild hänsyn till små företag samt uppföljning – är utredningen bristfällig. Den sammantagna bedömningen är därför att konsekvensutredningen inte uppfyller kraven.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 22 oktober 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Roland Sigbladh och Lars Silver.

Ärendet föredrogs av Stig-Dennis Nyström.

Anna-Lena Bohm.
Ordförande

Stig-Dennis Nyström
Föredragande